

"Cemm-i zıddeyn" in muhal olması ve zâtî olan bir şeye mertebelerin olmaması hususunu biraz daha açabilir misiniz?

Mahiyetleri farklı iki şeyin mahiyetlerini muhafaza ettikleri aynı anda, zıtlarına değişmeleri mümkün değildir. Mesela, aynı anda vakit ya gecedir ya da gündüzdür. Belirli bir vakit için hem gece hem de gündüzdür denilemez. Aynı şekilde bir şey ya soğuktur ya da sıcaktır, yani o şey hem çok soğuk hem de çok sıcaktır denilemez.

Aynı şekilde insan bir şeyi ya ister veya istemez, istemekle istememek birlikte bulunmaz. Yani, **"Ben bu şeyi hem istiyorum, hem istemiyorum."** denilmez.

Bu kaidenin konumuza tatbikine gelince:

Allah'ın bütün sıfatları gibi kudreti de zâtîdir. Yani kendi zâtındandır, başkası tarafından kendisine verilmiş değildir. **"Bir sıfat zâtî olunca onun zıddı ona arız olamaz."** kaidesine göre, Allah'ın kudretine acz giremez.

Bizim sıfatlarımız ve mahlukatın özellikleri zâtî değildirler; kendilerine birer İlâhî ihсандırlar ve sonradan meydana gelmişlerdir. **Dolayısıyla bunların zıtları onlara dahil olabiliyor.** Meselâ, hayatımız zâtî olmadığı için ölüyoruz, sıhhatimiz zâtî olmadığı için hastalanıyoruz, gençliğimiz zâtî olmadığı için ihtiyarlıyoruz.

Eşyada da bunun bazı örnekleri vardır. Ampulün ışığı zâtından olmadığı için sönebiliyor, ama Güneş'in ışığı, ona göre, bir derece zâtî olduğu, başka bir mahluktan gelmediği için Güneş'te sönmeye olmuyor. Duvarımızın boyası ile altının rengi de buna örnek olabilir, birincisi zamanla kaybolur, ikincisi ise devam eder, baki kalır.

Allah'ın kudretine acz girmedığı için, her şeyi aynı kolaylıkla yaratır. Yani onun kudretinde mertebeler yoktur; bir şey ona göre daha kolay, bir başka şey ise daha zor değildir. Bizim kudretimiz sonradan verildiği için sınırlıdır. Bu kudretin başı ve sonu vardır. Bir kiloyu kaldırdığımızda mevcut gücümüzden bir kiloluk kısım eksilmiş olur, yani o kudrete bir kiloluk acz girer. İki kiloyu kaldırdığımızda iki birim acz, otuz kiloyu kaldırdığımızda otuz birim acz girer. Bunlar insan kudretindeki mertebelerdir ve aczin girmesi nispetinde oluşmuşlardır. Onun içindir ki, beş kiloyu kaldırmakla on kiloyu kaldırmak arasında bizim için bir mertebe farkı vardır; ikinciyi daha zor kaldırırız.

Allah'ın zâtî ve sonsuz kudreti için birle bin, atomla Güneş, çiçekle cennet müsavidir. Hepsini aynı kolaylıkla yaratır. Bu ise o kudrette mertebelerin bulunmaması ile olmaktadır.